

8. Мірошніченко А. М. Колізії у правовому регулюванні земельних відносин в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.06 "Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсове право" / А. М. Мірошніченко - Київ, 2010. – 31 с.
9. Філюк П. Т. Щодо окремих питань переходу права на земельну ділянку при переході права власності або користування на будівлю або споруду / П. Т. Філюк // Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних відносин і природокористування в Україні та країнах СНД: Міжнар. наук. –практ. конф. (м. Луцьк, 10-11 вересня 2010 р.): Збірник наукових праць / За заг. ред. А. М. Стагіяки та ін. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2010. – С. 75-78.

Мороз Г. В. Право спільної сумісної власності на земельну ділянку: окремі питання

В статті досліджено особливості правового режиму земельної ділянки, отриманої у власність подружжям шляхом безоплатної приватизації. Визначено проблемні аспекти законодавчого врегулювання даного питання та вносяться пропозиції з удосконалення чинного земельного законодавства.

Ключові слова: спільна сумісна власність, особиста приватна власність, приватизація земельної ділянки.

Moroz G. V. Право общей совместной собственности на земельный участок: отдельные вопросы

В статье исследованы особенности правового режима земельного участка, полученного в собственность супругами путем бесплатной приватизации. Определены проблемные моменты законодательного урегулирования данного вопроса и внесены предложения с усовершенствования действующего земельного законодательства.

Ключевые слова: общая совместная собственность, личная собственность, приватизация земельного участка.

Moroz G.V. Right Of Allotment General Joint Property: Separate Questions

The article is dedicated to the features of the legal mode of allotment in a property of spouses by free of charge privatization. It determines the problem aspects of legislative settlement of this sphere and makes the suggestions from the improvement of the current landed legislation.

Keywords: the general joint property, personal private property, privatization of allotment.

Олійник О. С.

Окремі аспекти правового регулювання зміни умов шлюбного договору, розірвання шлюбного договору чи визнання шлюбного договору недійсним в Україні

УДК 347.626.2

Шлюбний договір може бути змінений чи розірваний у будь-який час за взаємною згодою подружжя. Домовленість про зміну умов шлюбного договору повинна бути нотаріально посвідчена. Закон не допускає односторонню зміну умов шлюбного договору. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дітей, які мають істотне значення (ч.3 ст.100 СКУ) [1]. Це положення відповідає загальним принципам регулювання сімейних відносин. Хоча на думку О. О. Ульяненко, на відміну від загально-цивільстичних положень, за якими зміна умов договору здійснюється у разі настання тих чи інших негативних обставин стосовно сторони договору, СК України надмірно розширяє коло осіб, інтереси яких можуть

бути підставою для внесення змін до шлюбного договору, норма СК України за своєю конструкцією не узгоджується з загальними засадами договірної права [2, с. 141]. На нашу думку, не вбачається тут суперечності, оскільки шлюбний договір має свої особливості, крім того, до його змісту безпосередньо можуть входити положення, що стосуються дітей, а тому у випадку порушення їх прав чи законних інтересів, що мають істотно значення, суд повинен стати на їх захист і якщо такий захист полягатиме у необхідності зміни умов шлюбного договору, то суд повинен прийняти відповідне рішення.

Той з подружжя, хто вимагає у судовому порядку зміни умов шлюбного договору, пред'являє перетворювальний позов. Для його задоволення, як слушно зазначає М. В. Антокольська, необхідно, щоб обставини настільки істотно змінилися, що виконання умов договору призвело б до заподіяння значної шкоди сторонам (стороні) і щоб ці обставини на момент укладення договору не можна було передбачити [3, с. 163-164].

Як вже зазначалося, домовленість про зміну шлюбного договору має нотаріально посвідчуватись. На етапі внесення змін до шлюбного договору мають місце дві стадії: підготовча та вчинення нотаріального провадження, які за своєю сутністю та процедурою практично будуть подібними до посвідчення шлюбного договору. Запис про домовленість щодо змін та доповнень вноситься до реєстру вчинюваних нотаріальних дій, як самостійна нотаріальна дія. Також доцільно робити відмітку у реєстрі, де мав місце запис про посвідчення первісного варіанту шлюбного контракту, а також необхідно робити відмітку на оригіналах шлюбних договорів, примірники яких знаходяться у сторін.

Кількість внесення змін не обмежується законодавством, а тому кількість етапів нотаріального провадження щодо посвідчення змін до шлюбного договору – необмежена.

Зміна умов шлюбного договору відповідно до чинного законодавства України допускається у будь-який час за взаємною згодою подружжя. Натомість, колишнє подружжя не може вносити зміни у шлюбний договір, у тому числі в ту частину, яка продовжує існувати після припинення шлюбу. Тому колишнє подружжя, яке не має майнових претензій одне до одного і бажає відступити від умов шлюбного договору, може використати такі цивільно-правові конструкції як правочин про передання відступного чи прощення боргу (ст. 600, 605 ЦКУ).

Ще однією новелою концепції шлюбного договору, закріпленою в Сімейному кодексі, є запровадження таких понять, як відмова від шлюбного договору та його розірвання. Як перший, так і другий терміни стосуються ситуації, коли шлюбний договір припиняє свою дію на майбутнє при збереженні правових наслідків, які виникли під час його дії (в цьому полягає відмінність між ними та визнанням шлюбного договору недійсним). Однак, відмова від шлюбного договору здійснюється за бажанням сторін (ст.101 СК), в той час як для його розірвання необхідне відповідне рішення суду (ст.102 СК) [1]. Законодавчою основою для формулювання права на відмову від шлюбного договору була стаття про відмову від правочину, що вперше закріплена в ст. 214 Цивільного кодексу України. Відповідно до статті ч.2 ст. 214 особи, які вчинили дво- або багатосторонній правочин мають право за взаємною згодою сторін, а також у випадках передбачених законом, відмовитися від нього, навіть і в тому разі, якщо його умови повністю ними виконані. Отже, суб'єкти двостороннього правочину (договору) можуть за взаємною згодою в будь-який момент, а також у випадках, передбачених законом, відмовитися від нього. Крім того, це можливо і тоді, коли відбулося виконання договору. Юридична взаємна відмова від договірного зобов'язання, як впливає із змісту ч.3 ст.214 ЦК, також є договором, який має укладатися у такій самій формі, в

якій було вчинено правочин. У цьому договорі сторони мають право провести розподіл майна, збитків тощо. Однак, положення глави 16 ЦК про відмову від правочину не узгоджується з положеннями ч.1 ст.651 ЦК, яка визначає порядок припинення договірних зобов'язань за домовленістю сторін про зміну або розірвання договору. Отже, у разі взаємоузгодженої відмови від договору відбувається, з юридичної точки зору, розірвання договору, а тому взаємна відмова відповідно має оформлятися правочинном про розірвання договору, а не про відмову від нього.

На думку З. В. Ромовської відмова від договору і розірвання договору – це різні правові категорії. Відмова від договору має наслідком двосторонню реституцію, а у разі розірвання договору він втрачає чинність лише на майбутнє [4, с. 212]. Однак на думку О. В. Дзери з наведеними аргументами З. В. Ромовської не можна повністю погодитися. По-перше, наслідки у вигляді двосторонньої реституції настають у разі настання правочину недійсним, а не при відмові від нього. Інша справа, коли за взаємною згодою, сторони можуть перебачити реституцію та інші правові наслідки. По-друге, спірним є твердження, що розірваний договір завжди втрачає чинність на майбутнє, адже сторони мають право визначити правові наслідки щодо всього виконання до моменту розірвання договору. Навіть взаємоузгоджена відмова від нотаріально посвідченого правочину-договору має бути викладена на спеціальному бланку у формі договору про його розірвання чи про внесення змін до первісного договору [5, с. 364-365].

Якщо подружжя вирішить, що шлюбний договір не виконує тих функцій, які передбачалися подружжям при його укладенні, чи в конкретних життєвих обставинах він втратив для подружжя свою актуальність, вони можуть за взаємною згодою припинити дію шлюбного договору. При цьому правовий режим щодо майна подружжя до припинення шлюбного договору визначається умовами шлюбного договору, а з моменту його припинення за домовленістю між подружжям може виникати законний режим чи інший договірний режим щодо майна подружжя за їх згодою.

Як і будь-яка домовленість, шлюбний договір може бути припинений шляхом його розірвання як із суб'єктивних, так із об'єктивних підстав. Суб'єктивними підставами припинення шлюбного договору можна вважати волевиявлення сторін щодо: припинення дії шлюбного договору; розірвання шлюбу в органах РАЦСу (за умови, що шлюбний договір не міститиме положень на випадок розірвання шлюбу). Об'єктивними підставами розірвання шлюбного договору слід вважати: смерть обох або одного із подружжя, визнання шлюбу недійсним, розірвання шлюбу в судовому порядку, коли здійснюється розподіл майна і визнання шлюбного договору недійсним.

Отже, відповідно до ст. 102 СКУ на вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірваний за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання [4]. Тобто, право вимагати розірвання шлюбного договору надано одному з подружжя. А якщо таку вимогу про розірвання шлюбного договору підтримують обое з подружжя? І, якщо вони дійшли між собою згоди щодо розірвання шлюбного договору, то навіщо залучати до процедури припинення шлюбного договору суд. Простіше в такому випадку подати нотаріусу заяву подружжя про припинення шлюбного договору шляхом його розірвання.

Шлюбний договір, як і будь-який інший, породжує певні зобов'язання сторін. А однією з підстав припинення зобов'язання є неможливість його виконання (ст.607 Цивільного кодексу України). Тому, той з подружжя, хто пред'явив позов до суду про розірвання шлюбного договору, повинен довести в судовому порядку неможливість виконання його умов [6, с. 130-132]. Розірвання шлюбного договору можливе також за наявності підстав, що мають істотне значення. Знову ж таки, той з подружжя хто пред'явив позов (перетворювальний), має навести наявність таких підстав. Вважаємо, що істотними обставинами треба розуміти обставини, наявність яких істотно порушує

інтереси того з подружжя, хто пред'явив позов, а також неповнолітніх та повнолітніх непрацездатних дітей.

Якщо шлюбний договір був змінений чи розірваний внаслідок порушення однією із сторін його істотних умов, інший з подружжя набуває права вимагати відшкодування заподіяних йому збитків (як реальних збитків, так і упущеної вигоди).

Як і інші подружні правочини шлюбний договір внаслідок деяких причин може бути визнаний недійсним. Визнання шлюбного договору недійсним треба відрізняти від його розірвання. При розірванні шлюбного договору його дія припиняється на майбутнє, а при визнанні цього договору недійсним він вважається недійсним з моменту його укладення. Для розірвання шлюбного договору треба пред'явити перетворювальний позов, а для визнання цього договору недійсним – негативний. Як слушно зазначає І.Жилінкова, визнання шлюбного договору недійсним, як і його розірвання, не впливає на долю шлюбу. Шлюбний союз продовжуватиме існувати. З урахуванням того, що за своєю структурою шлюбний договір може бути досить складний і включати низку відносно самостійних частин, недійсність може поширюватися не на договір у цілому, а лише на його окремі частини. Підстави для цього в основному ті ж самі, що й для інших цивільних правочинів (ст. 103 СКУ).

При визнанні шлюбного договору недійсним він, як вже зазначалося, є недійсним з моменту його укладення. Тому, як слушно підкреслює І.Жилінкова, з самого початку відносини між подружжям мають розглядатися з погляду їх законодавчого, а не договірного регулювання. Наприклад, якщо на момент визнання шлюбного договору недійсним дружина і чоловік ще не виконали його умов (щодо сплати аліментів, передачі роздільного майна у спільну власність, його набуття або реалізації тощо), з них знімається обов'язок вчинення дій щодо такого виконання. Це положення не поширюється на виконання подружжям аліментних зобов'язань.

Підсумовуючи наведене, можна виділити такі основні підстави визнання шлюбного договору недійсним: порушення вимоги нотаріального посвідчення шлюбного договору, а також укладення шлюбного договору неповнолітніми, не емансипованими особами, які укладають шлюб без згоди їх батьків або піклувальника; належний суб'єктивний склад (укладення договору недієздатними особами, або такими, що не мають необхідного обсягу дієздатності); зменшення обсягу прав дитини, які встановлені Сімейним кодексом України; включення умов, які ставлять одного з подружжя у надзвичайно невідгядне матеріальне становище; укладення договору внаслідок обману, насильства, погрози; помилка однієї із сторін договору; суперечність шлюбного договору, або окремих його частин Закону (наприклад, включення в договір положень, що стосуються особистих прав і обов'язків подружжя або їх неповнолітніх дітей) [7, с. 23; 5, с. 143].

При визнанні шлюбного договору недійсним він, як вже зазначалося, є недійсним із моменту його укладення. Тому, як слушно підкреслює І. Жилінкова, з самого початку відносини між подружжям мають розглядатися з погляду їх законодавчого, а не договірного регулювання.

1. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – С. 135.
2. Ульяненко О. Шлюбний договір в сімейному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ульяненко О. О. -К., 2003. – 194 с.
3. Антокольская М. В. Семейное право: учеб. – 2-е изд. перераб. и доп. / М. В. Антокольская М. В. – М.: Юрветь, 2003. – 336 с.
4. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар / З. В. Ромовська. – К.: Ін-юре, 2003. – 532 с.

5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України у 2 т-х / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – Київ: Юрінком Інтер, – 2005. – Т.2. – с. 1071.
6. Жилникова И. В. Брачный договор: монография /И. В. Жилникова. – Харьков: Ксилон, 2005. – 176 с.
7. Гонгалю Б. М. Брачный договор: комментарий семейного и гражданского законодательства. 2-е изд. перераб. и доп. / Б. М. Гонгалю, П. В. Крашенинников. – М.: Статут, 2004. – 111 с.

Олійник О. С. Окремі аспекти правового регулювання зміни умов шлюбного договору, розірвання шлюбного договору чи визнання шлюбного договору недійсним в Україні

В статті досліджуються підстави та правові наслідки зміни, розірвання шлюбного договору чи визнання його недійсним, з'ясовується співвідношення між поняттями "відмова від шлюбного договору" та "розірвання шлюбного договору".

Ключові слова: подружжя, шлюбний договір, майнові відносини подружжя, розірвання шлюбного договору, визнання шлюбного договору недійсним.

Oliyuk O. S. Отдельные аспекты правовой регуляции изменения условий брачного договора, расторжения брачного договора или признания брачного договора, недействительным в Украине

В статье исследуются основания и правовые последствия изменения, расторжения брачного договора или признания его недействительным, выясняется соотношение между понятиями "отказ от брачного договора" и "расторжение брачного договора".

Ключевые слова: супруги, брачный договор, имущественные отношения супругов, расторжения брачного договора, признания брачного договора недействительным.

Oliyuk O.S. The Separate Aspects of Legal Regulation of Changing Conditions of the Marriage Contract, Marriage Contract Termination or Recognition of Invalid of the Marriage Contract

In the article grounds and law consequences of change, dissolution of marriage agreement or confession of him are investigated by invalid, a betweenness by concepts "waiver of marriage agreement" and "dissolution of marriage agreement turns out".

Keywords: married couples, marriage agreement, property relations of the married couples, dissolution of marriage agreement, confession of marriage agreement invalid.

Полетилко К. С.

Судовий захист права власності людини і громадянина на інформацію

УДК 347.77:366.543.2

Бурхливий розвиток інформатизації, входження України до глобального інформаційного простору викликає збільшення числа загроз правам і свободам людини і громадянина в області інформатизації. Зібраною протягом багатьох років інформацією може скористатись інша особа, порушивши права і свободи першої. Нерідко захистити право власності людини і громадянина на інформацію вдається через суд.

Питанням прав і свобод людини і громадянина та їх судовому захисту присвячувались наукові дослідження Є.Регушевського, В.Маляренка, С.Ківалова, М.Аракелян та ін. В області інформаційних прав і свобод питання захисту неодноразово піднімалися в роботах В.Тація, В.Лисницького, А.Іщенка, Р.Калюжного